

Návrhy na změnu legislativy pro oblast pomoci obětem trestných činů, a to zejména ZOTČ (45/2013 Sb.)

CO	PROČ	CO SE ZMĚNÍ
Definice zvlášť zranitelné oběti	<ul style="list-style-type: none"> S ohledem na aktuální praxi OČTŘ¹ je na místě výslovné uvedení obětí trestných činů podle § 198, § 199, § 185 a § 187² TZ do zákonného výčtu zvlášť zranitelných obětí³. Policie, a potažmo též soudy, odmítají obětem trestné činnosti podle uvedených ustanovení přiznávat tento status, ačkoli je ze zákona presumován, není-li prokázáno jinak. Odvolávají se na to, že díky jejich citlivému přístupu k sekundární viktimizaci takovýchto obětí nemůže dojít, dále vyvozují z typických projevů oběti např. domácího násilí (ochota sejít se s partnerem), nebo ze součinnosti oběti s OČTŘ, že oběť není viktimizována, pachatele se nebojí, a tudíž nelze hovořit o ZZO. Narážíme zde na stereotyp „správné oběti“, v důsledku čehož jsou těmto obětem upírána významná práva, např. na bezplatného zmocněnce. 	<ul style="list-style-type: none"> Oběti těchto vyjmenovaných trestných činů budou považovány za ZZO, již od počátku prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a budou jim tak garantována specifická práva podle zákona o obětech trestných činů. Budou mít nezpochybnitelné právo na bezplatného zmocněnce hájící jejich práva aktivně v trestním řízení. Nebudou vystavovány nejistotě, že po ukončení trestního řízení, jakkoli dané skončí odsuzujícím rozsudkem, jim soud nárok na bezplatného zmocněnce nepřizná, a to s odůvodněním, že nejsou ZZO, protože například spolupracovaly řádně s OČTŘ apod. a nejsou etdy dostatečně „traumatizované“. Nebude nadále tříštěna praxe soudů, ale též ostatních orgánů činných v trestním řízení při přiznávání statusu ZZO a práv z toho plynoucích.
Sjednocení postupu při rozhodování o statusu ZZO	<ul style="list-style-type: none"> Přiznání statusu ZZO nemá aktuálně žádnou sjednocenou proceduru, jakkoli je s tím, zda oběť je považována za zvlášť zranitelnou, či nikoli, spojena celá řada významných práv a důsledků pro oběť. V případě, že OČTŘ odmítne přiznat oběti odpovídající práva, hrozí, že oběť nebude v rané fázi trestního řízení a krátce poté, co prožila útok, odpovídajícím způsobem ochráněna. Taktéž se setkáváme se situací, kdy soudu po vydání rozhodnutí ve věci samé nepřiznají oběti právo na 	<ul style="list-style-type: none"> Sjednocení praxe pomůže nejen garantování významných práv obětem těch nejzávažnějších trestných činů a odstraní jejich nejistotu, ale učiní transparentním i proces přiznávání tohoto statusu, a to v kontextu vydávaných státních prostředků např. na bezplatného zmocněnce.

¹ Orgány činné v trestním řízení (policie, soudy, státní zástupci)

² § 198 týrání svěřené osoby, § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí, § 185 znásilnění, § 187 pohlavní zneužívání

³ Zvlášť zranitelné oběti dále jen ZZO

Návrhy na změnu legislativy pro oblast pomoci obětem trestných činů, a to zejména ZOTČ (45/2013 Sb.)

	<p>bezplatnou právní pomoc s odkazem na to, že není ZZO, což dovozují z chování oběti, které jsou ve většině případů jen typickými charakteristikami obětí konkrétních trestných činů (např. oběť domácího násilí je mnohdy psychicky zcela závislá na násilném partnerovi, není schopna se s ním neseťkat, apod.).</p>	
Přezkumný mechanismus při nepřiznání statusu ZZO	<ul style="list-style-type: none"> Nepřiznání statusu oběti či zvláště zranitelné oběti by tedy mělo být přezkoumatelné a podaný opravný prostředek by měl mít odkladný účinek. Lze si představit např. možnost podání stížnosti s odkladným účinkem proti postupu policie či státního zástupce. 	<ul style="list-style-type: none"> Uvedený mechanismus znamená naplnění práva na spravedlivý proces, protože je rozhodováno o zásadních právech oběti, od nichž se odvíjí její role a její práva v celém trestním řízení a dopad trestního řízení do její osobní sféry, případně (ne)prohlubování sekundární či terciární viktimizace
Práva ZZO koncipovat jako povinnosti OČTŘ zajistit	<ul style="list-style-type: none"> Oběti trestných činů musí o naplnění některých svých práv požádat, což je zejména v případě zvláště zranitelných a dětských obětí nepřekonatelnou překážkou jejich uplatnění. Nejsou toho často schopny v důsledku významně zhoršeného psychického stavu. Z tohoto důvodu je často ztížena i jejich komunikace se zmocněncem a ostatními subjekty, které mohou požádat za oběť, není tudíž možné právo uplatnit ani touto cestou. U dětí je navíc situace ztížena častou kolizí zájmů, jak je uvedeno níže. Je proto na místě změna zejména § 16, 17 a 19 ZOTČ tak, aby práva byla aplikována vždy bez podmínky požádání. 	<ul style="list-style-type: none"> Garance využití a zajištění základních práv obětí trestných činů, zejména ZZO. Oběť nebude zatěžována tím, aby ve chvíli, kdy se snaží o kvalitní zpracování traumatu, ještě „řešila“, zda využila veškerá práva přiznaná jí ZOTČ, jejichž výčet, ale ani obsah si není schopná vybavit.
Zákaz kontaktu pachatele a oběti před a po úkonu	<ul style="list-style-type: none"> Zvýšení ochrany před druhotnou újmou způsobenou setkáním s pachatelem: navrhuje změnu § 17 ZOTČ, tak, aby byla zajištěna separace pachatele a oběti před i 	<ul style="list-style-type: none"> Bude eliminováno setkávání se oběti a pachatele na chodbách soudů před či po výsledku v rámci hlavního líčení, či na chodbách pracovišť Policie ČR.

Návrhy na změnu legislativy pro oblast pomoci obětem trestných činů, a to zejména ZOTČ (45/2013 Sb.)

	<p>po úkonu. S ohledem na praktické zkušenosti nelze spoléhat na „slib“ OČTŘ, že je dané zajištěno.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zamezí se tak konfliktním situacím jako takovým, ale též negativním důsledkům (zejména prohlubování traumatu či viktimizace) z opětovného setkávání se pachatele s obětí.
<p>Dětské oběti zmocněnec přiznaný soudem neprodleně</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Děti jako podskupina zvláště zranitelných obětí nejsou stále zákonem dostatečně chráněny. Zejména nejsou naplňována jejich práva, která jsou jim sice de iure přiznána, nicméně de facto nemají možnost je uplatnit. Důvodem je v mnoha případech kolize zájmů dítěte a jeho zákonného zástupce (který je např. pachatelem trestného činu pohlavního zneužití nebo týrání svěřené osoby) nebo nedostatečná personální a časová kapacita OSPOD v roli opatrovníka. Požadavek, aby OSPOD uplatňoval práva za dítě v trestním řízení, je navíc velice přísný vzhledem ke specializaci tohoto orgánu a vzdělání jeho pracovníků. Navrhujeme proto obligatorní zastoupení dětí jako poškozených v trestním řízení advokátem v roli zmocněnce bezplatně a jeho přímé ustanovení soudem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě bude mít „od počátku“ kvalitní nestrannou a profesionální právní pomoc ze strany advokáta specializovaného na zastupování obětí trestných činů. • Urychlí se tím trestní řízení a zkvalitní se obrana práv nezletilých.
<p>Výslechové místnosti a jejich povinné využití</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Změna § 20 odst. 2 ZOTČ – výslech v prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených (tzv. speciální výslechové místnosti) by měl být u zvláště zranitelných obětí a zejména dětí povinností, nikoli pouze pravidlem v případech, je-li to možné. V praxi není toto pravidlo dodržováno, přestože pokrytí ČR speciálními výslechovými místnostmi je dostatečné. 	<ul style="list-style-type: none"> • Výslechové místnosti vystavěné za významné prostředky ze státního rozpočtu budou plně využity. • Současně dojde ke zkvalitnění provádění úkonů před zahájením i po zahájení trestního stíhání.
<p>Přezkum rozhodnutí o neposkytnutí peněžité pomoci a časová</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Potřeba možnosti obrany proti rozhodnutí Msp. Nyní je dané možné jen na základě správní žaloby 	<ul style="list-style-type: none"> • Snížení nákladů oběti na vypracování žaloby ve správním řízení advokátem. Plné zajištění práv a obrany proti rozhodnutí.

Návrhy na změnu legislativy pro oblast pomoci obětem trestných činů, a to zejména ZOTČ (45/2013 Sb.)

<i>omezenost vydání nového rozhodnutí</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Msp oprávněno dodatečně vydávat nové rozhodnutí ve věci, vyjde-li najevo, že pro poskytnutí peněžitě pomoci nebyly splněny podmínky. Vydání takového nového rozhodnutí podle § 30 ZOTČ je třeba časově omezit.	<ul style="list-style-type: none"> • Odstranění nejistoty, zda bude oběť povinna vracet přiznanou peněžitou pomoc. Mnohdy je chybné rozhodnutí vydáno z důvodů na straně MSp a nejistota negativně zatěžuje oběť.
<i>Ochrana v přestupkovém řízení</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktuálně není obětem přestupku poskytována žádná ochrana, a to i přes tu skutečnost, že většina řešených případů domácího násilí končí v přestupkovém řízení. Navrhujeme, aby zásadní práva obětí podle ZOTČ byla přiznána i obětem přestupku.	<ul style="list-style-type: none"> • Obětem bude v případě, že konkrétní čin je předán k projednání v přestupkovém řízení (k čemuž dochází ve většině případů domácího násilí), umožněno alespoň nesetkávat se s pachatelem a budou mít možnost např. žádat o ochranu svých osobních údajů před pachatelem.